

Sygn. akt III KK 406/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Przemysław Kalinowski (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Marek Pietruszyński
SSN Piotr Mirek

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie **Z. W.**

w przedmiocie stwierdzenia zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 23 września 2021 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść osoby lustrowanej
od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 16 grudnia 2019 r., sygn. akt II AKa [...], utrzymującego w mocy orzeczenie
Sądu Okręgowego w G.

z dnia 29 maja 2018 r., sygn. akt IV K [...]

**uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę Z. W.
Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Orzeczeniem z dnia 29 maja 2018 r., sygn. akt IV K [...], Sąd Okręgowy w G.
na podstawie art. 21 a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu

informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów (t. j. Dz. U. z 2020 roku, poz. 306), (dalej również ustawa lustracyjna) stwierdził, że oświadczenie lustracyjne złożone przez Z. W. jest zgodne z prawdą. W oświadczeniu tym Z. W. zaprzeczył swej służbie i pracy w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy lustracyjnej oraz współpracy z tymi organami.

Sąd I instancji ustalił przebieg służby lustrowanego przyjmując, że pełnił on służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G. od dnia 16 grudnia 1984 r. do dnia 31 lipca 1990 r. Wskazał jednak, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie świadczy o tym, że lustrowany w jakimkolwiek okresie swej służby był na etacie Służby Bezpieczeństwa, ani też by podejmował działania godzące w wartości wymienione w preambule ustawy lustracyjnej.

Zdaniem Sądu Okręgowego, pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 14 października 2015 r., III UZP 8/15, nie może stanowić samoistnej podstawy uznania, że Z. W. złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, bez równoczesnego odniesienia się do materiału dowodowego sprawy oraz bez badania stanu świadomości osoby lustrowanej.

Apelację od powyższego orzeczenia złożył, na podstawie art. 21 b ust. 2 ustawy lustracyjnej, prokurator Oddziałowego Biura Lustracyjnego IPN w G. zarzucając:

„I. rażąco obrazę przepisów prawa materialnego, to jest art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej poprzez jego niezastosowanie i wyrażenie przez Sąd Okręgowy w G. błędnego poglądu prawnego polegającego na stwierdzeniu, że osoba pełniąca służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa, pomimo że prawidłowa wykładnia wymienionych wyżej przepisów ustawy lustracyjnej prowadzi do wniosku przeciwnego;

II. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, to jest art. 7, art. 410 i art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k., w następstwie błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mającego wpływ na jego treść, polegającego na:

- wewnątrznie sprzecznych ustaleniach dokonanych przez Sąd z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania, a wyrażających przekonanie, że osoba pełniąca służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa, przy jednoczesnym stwierdzeniu, że ustalenie wskazanej okoliczności uzależnione jest od „realiów konkretnej sprawy i świadomości” tej osoby,
- uznaniu, że zebrany materiał dowodowy nie daje podstaw do twierdzenia, że służba lustrowanego w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G. była służbą w organie bezpieczeństwa państwa wymienionym w art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy lustracyjnej, przy całkowitym pominięciu wskazań wiedzy historyczno-prawnej z zakresu kształtowania się organów bezpieczeństwa państwa PRL podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych, które w zakresie powstania, struktury, zadań i następujących w dalszym czasie przekształceń jednostek organizacyjnych Służby Bezpieczeństwa - w tym również skatalogowanych w ramach art. 2 ust. 1 ustawy lustracyjnej, regulowane były w okresie istnienia PRL przez akty prawne niższego rzędu, w tym Statut Organizacyjny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, stanowiący załącznik do Uchwały numer 144/83 Rady Ministrów z dnia 21 października 1983 roku, zgodnie z którym w skład Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wchodziły Służby, w tym Służba Bezpieczeństwa (ust. 1 pkt 1) i jednostki organizacyjne, w tym Zarząd Łączności (ust. 2 pkt 35); Zarządzenie numer 098/83 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 grudnia 1983 roku w sprawie zakresu działania członków Kierownictwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych - w powiązaniu z ust. 3 art. 2 ustawy lustracyjnej, co powinno prowadzić do odmiennych wniosków,
- błędnym uznaniu, że o fakcie służby w organach bezpieczeństwa PRL decyduje zakres obowiązków powierzanych funkcjonariuszom w ramach służby w poszczególnych wydziałach Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych, podczas gdy ustawa lustracyjna, odnosząc się do pracy, czy służby w organach bezpieczeństwa państwa, nie dokonuje ich zróżnicowania ze względu na wykonywane zadania, zakres obowiązków, charakter działań, a jedynym wyznacznikiem tego, czy dana osoba służyła, bądź pracowała w organach

bezpieczeństwa państwa, jest ustalenie, czy dana jednostka znajduje się w katalogu zawartym w art. 2 ustawy lustracyjnej,

- błędnym uznaniu, że wypełniając oświadczenie lustracyjne Z. W. nie miał świadomości, że służba w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G. w latach 1984-1990 zakwalifikowana została jako służba w organach bezpieczeństwa państwa, w sytuacji gdy treść złożonych przez niego wyjaśnień i załączonych do akt pism wskazuje, że miał tego pełną świadomość, ale z takim stanem prawnym się nie zgadzał.”

Podnosząc powyższe zarzuty, prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W toku postępowania przed Sądem odwoławczym prokurator, na zasadzie art. 19 ustawy lustracyjnej, wniósł również o przeprowadzenie dowodów z materiałów archiwalnych.

Sąd Apelacyjny w [...] orzeczeniem z dnia 16 grudnia 2019 r., sygn. akt II AKa [...], utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie stwierdzające, że Z. W. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne.

Zdaniem Sądu odwoławczego, art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz. U. nr 30 poz. 180 ze zm.) nie daje podstaw do uznania, że Wydziały Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych należały do struktury Służby Bezpieczeństwa, która została rozwiązana w dniu 10 maja 1990 r. Także zarządzenie numer 043/90 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 maja 1990 r. w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa wydane na podstawie art. 129 ust. 2 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa, wbrew stanowisku Sądu Najwyższego wyrażonemu w uchwale III UZP 8/15, nie rozstrzygnęło tej kwestii, przede wszystkim dlatego, że mimo ustawowej delegacji, „pozostaje aktem prawnym niższego rzędu, na podstawie którego nie powinno się wyprowadzać wniosków rozstrzygających o interpretacji aktu prawnego wyższego rzędu.”

Powyższa konstatacja skłoniła Sąd do sięgnięcia do innych niż literalna reguł wykładni, zwłaszcza zaś systemowej i funkcjonalnej, art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 129 ust. 2 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa oraz podkreślenia braku spójności zarządzenia 043/90 z zarządzeniem

Ministra Spraw Wewnętrznych numer 53/90 z dnia 2 lipca 1990 r., odwołującym się do instrukcji Przewodniczącego Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej z dnia 25 czerwca 1990 r., a także dalszymi przepisami ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa.

W ramach przeprowadzonej wykładni, przede wszystkim funkcjonalnej i systemowej art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej w związku z art. 129 ust. 2 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa, Sąd *ad quem* dokonał również analizy art. 131 tej ustawy, która wsparta została argumentem racjonalnego ustawodawcy. W jej wyniku Sąd wyraził przekonanie, że nie jest możliwe, by ustawodawca chciał zastosować w art. 131 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa wąskie pojęcie funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, z pewnością nieobejmujące funkcjonariuszy pionu łączności, a w art. 129 tej ustawy pojęcie zdecydowanie szersze, obejmujące również jednostki, w których nie pełnili służby funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa.

Sąd Apelacyjny nie zgodził się również z zarzutami obrazy prawa procesowego. Opierając się na materiale dowodowym zgromadzonym w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, jak również w postępowaniu odwoławczym, uznał, że wskazuje on wyłącznie na powierzenie nadzoru nad jednostkami pionu łączności kierownictwu mieszczącemu się w strukturze Służby Bezpieczeństwa. Nie oznacza to, zdaniem tego Sądu, że kryterium nadzoru może być uznane za decydujące dla przyjęcia, że Wydziały Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych należy traktować jako jednostki Służby Bezpieczeństwa. Tym samym, wynik tej analizy nakazuje sięgnąć do interpretacji szerszej niż tylko literalne odczytanie treści art. 129 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa.

Obecnie, orzeczenie Sądu Apelacyjnego w (...) zaskarżył Prokurator Generalny, wnosząc kasację na niekorzyść osoby lustrowanej. Autor kasacji zarzucił:

„I. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisu prawa materialnego, to jest art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej w związku z art. 129 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Urzędzie Ochrony Państwa, w związku z przepisami zarządzenia nr 043/90 z dnia 10 maja 1990 roku w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa, w szczególności z § 6 tego zarządzenia, polegające na tym, iż Sąd Apelacyjny w [...] orzekając o

utrzymaniu w mocy orzeczenia Sądu Okręgowego w G. z dnia 29 maja 2018 roku o sygnaturze IV K [...] stwierdzającego, że lustrowany Z. W. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, nie zastosował wymienionych przepisów w następstwie przyjęcia błędnego poglądu prawnego uznając, że osoba będąca w okresie od dnia 16 grudnia 1984 roku do dnia 31 lipca 1990 roku funkcjonariuszem Wydziału Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G. nie pełniła służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu wyżej przywołanych przepisów ustawy lustracyjnej, co nastąpiło w wyniku przeprowadzenia ich nieprawidłowej wykładni opartej na niewłaściwej identyfikacji cech decydujących o uznaniu tej jednostki za organ bezpieczeństwa państwa oraz będącego jej następstwem nieuprawnionego zastosowania wykładni systemowej oraz funkcjonalnej przez przyjęcie, że w oparciu o akt niższego rzędu, jakim jest zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, nie można wyprowadzać wniosków rozstrzygających o interpretacji aktu prawnego wyższego rzędu, a przyjęte w zarządzeniu kryterium nadzoru nad jednostkami pionu łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, sprawowanego przez osoby zajmujące kierownicze stanowiska w Służbie Bezpieczeństwa, nie miało charakteru ustawowego i nie stanowiło jedynego kryterium, dlatego nie można na jego podstawie ustalić, że Wydziały Łączności stały się częścią Służby Bezpieczeństwa, podczas gdy prawidłowa wykładnia i kwalifikacja prawna, przyjęta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 roku o sygnaturze III UZP 8/15, jednoznacznie wskazuje, że jednostka, w której pełnił służbę lustrowany była organem bezpieczeństwa państwa zgodnie z definicją zawartą w ustawie lustracyjnej;

II. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w związku z art. 7 k.p.k., polegające na rażąco dowolnym i błędnym przyjęciu, że dowody przeprowadzone w toku postępowania, również w toku postępowania odwoławczego w szczególności w postaci: załącznika do decyzji numer 4 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 kwietnia 1989 roku określającego kryteria określające rodzaje i liczby stanowisk w niektórych komórkach organizacyjnych Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych (Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych) i Rejonowych Urzędów Spraw Wewnętrznych (równorzędnych), zarządzenia numer [...] Szefa

Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G. z dnia 3 stycznia 1985 roku w sprawie zakresu działania członków kierownictwa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G., pisma Komendy Wojewódzkiej Policji w G. z dnia 5 stycznia 2016 roku i wykazów etatów Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej/Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G. w latach 1981 - 1990 stanowią podstawę ustalenia, że Wydział Łączności, w którym pełnił służbę lustrowany Z. W., nie może zostać uznany za organ bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z ust. 3 i w czasie relewantnym, z perspektywy przepisów tejże ustawy, nie stał się jednostką urzędu spraw wewnętrznych podległą Służbie Bezpieczeństwa, podczas gdy jednolite stanowisko wyrażone uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 roku o sygnaturze III UZP 8/15 w sposób jasny i nie budzący wątpliwości potwierdza, iż Zarząd Łączności i podległe mu Wydziały Łączności były organami bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z ust. 3 ustawy lustracyjnej."

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...]

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego wniesiona w tej sprawie okazała się zasadna w stopniu oczywistym i jako taka zasługiwała na uwzględnienie jej na posiedzeniu w trybie przewidzianym w art. 535 § 5 k.p.k., przede wszystkim dlatego, że doszło do opisanej w kasacji w pkt. I rażącej obrazy prawa materialnego.

Zasadnie Prokurator Generalny zarzucił sądowi odwoławczemu wyrażenie nietrafnego poglądu o zbyt wąskiej wykładni art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy lustracyjnej, dokonanej przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 14 października 2015 r., III UZP 8/15, w której przyjęto, że *„osoba, która pełniła w latach 1984-1990 służbę w Zarządzie Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Wydziałach Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych, jest osobą, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 15 b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby*

Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 667 ze zm.) w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (jednolity tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 1388 ze zm.) ”.

Wprawdzie, wykładnia powyższa została dokonana w innym kontekście normatywnym, tj. dotyczącym ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy wymienionych w niej służb, jednak nie przestaje być istotna dla niniejszego rozstrzygnięcia. Przeprowadzona tam analiza podkreślała znaczenie rozróżnienia między służbą w organach bezpieczeństwa państwa oraz służbą w charakterze funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa. Zakres tego pierwszego pojęcia jest szerszy i nie ogranicza się tylko do etatowych funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Bezprzedmiotowe zatem było ustalanie liczby etatów przydzielonych tej ostatniej w konkretnym wojewódzkim urzędzie spraw wewnętrznych lub liczby etatowych funkcjonariuszy tej służby w poszczególnych jednostkach organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych.

Trafnie podnosi przy tym autor kasacji, że taki kierunek interpretacyjny, nawiązujący do wspomnianej uchwały Sądu Najwyższego, był też prezentowany w orzecznictwie sądów powszechnych w odniesieniu do spraw lustracyjnych decydując o trafności zarzutów dotyczących tzw. deliktu lustracyjnego. Do podobnych wniosków w odniesieniu do wykładni przepisów ustawy lustracyjnej doszedł np. Sąd Apelacyjny w [...] w orzeczeniu z dnia 7 lutego 2020 r., sygn. akt II AKa [...] przyjmując, że „hipotezą z art. 2 ustawy lustracyjnej objęte są osoby pełniące służbę w organach bezpieczeństwa państwa. Przepis ten nie posługuje się pojęciem funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa ani nie odsyła do przepisów regulujących ich status, tj. ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działalności podległych mu organów (Dz. U. Nr 38, poz. 172), czy też ustawy z dnia 3 lipca 1985 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej (Dz. U. Nr 38, poz. 181 ze zm.), albo zarządzenia nr 53 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 lipca 1990 r. w sprawie określenia stanowisk zajmowanych przez funkcjonariuszy byłej Służby

Bezpieczeństwa oraz jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych, w których pełnili oni służbę. Dyspozycja art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 skierowana jest zatem do wszystkich osób, które pełniły służbę w organach bezpieczeństwa państwa.”

Należy zaakcentować, że ostatnio Sąd Najwyższy ponownie zajmował się zagadnieniem wykładni zakresu pojęcia organu bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z ust. 3 ustawy z dnia 18 października 2006 r. Pogląd prawny wyrażony w powołanej wyżej uchwale Sądu Najwyższego III UZP 8/15 został podtrzymany w kolejnym rozstrzygnięciu tego Sądu z dnia 26 maja 2021 r., w sprawie I KZP 21/20, podjętym w składzie powiększonym w związku z abstrakcyjnym pytaniem prawnym Rzecznika Praw Obywatelskich. Analizie poddano sytuację funkcjonariusza mającego etat milicyjny i pełniącego służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych. Rozważając zagadnienie definicji pojęcia „organ bezpieczeństwa państwa” w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 oraz ust. 3 ustawy lustracyjnej podkreślono znaczenie wykazania podległości organizacyjnej danych jednostek w pionie struktury Służby Bezpieczeństwa. Ta podległość Wydziałów Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych szefom wojewódzkich komórek Służby Bezpieczeństwa jest okolicznością wykazaną bez żadnych wątpliwości. Skoro zatem ustawa właśnie tę podległość organizacyjną przyjmuje za jedno z istotnych kryteriów definicji organu bezpieczeństwa państwa, to nie może ono zostać pozbawione takiego znaczenia przy formułowaniu oceny dotyczącej charakteru służby pełnionej w tych organach. Wbrew przekonaniu sądu odwoławczego wyrażonemu w niniejszej sprawie, przy odczytywaniu woli ustawodawcy pomocne mogą okazać się akty normatywne niższego rzędu realizujące delegacje ustawowe. W uzasadnieniu uchwały z dnia 26 maja 2021 r., I KZP 21/20, Sąd Najwyższy wyraził przekonanie, że akty prawne o charakterze organizacyjnym wydane na podstawie i wykonujące art. 129 ust. 1 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa (przewidujący rozwiązanie Służby Bezpieczeństwa z mocy ustawy) pozwalają na wnioskowanie, iż jednostki likwidowane na ich podstawie traktowane były jako elementy struktury organizacyjnej Służby Bezpieczeństwa. Dotyczy to w szczególności Wydziałów Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych, które objęte zostały zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych nr 043/90 z 15 dnia 10 maja 1990 r. wskazanym w ww. uchwale III UZP 8/15 składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r.

Podkreślono przy tym, że kwestia określenia statusu jednostek organizacyjnych, jakimi były Wydziały Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych jest co do zasady „przedmiotem uregulowań aktów wewnętrznych i nie musi być materią ustawową. Akty wewnętrzne mogą, a niekiedy muszą być podstawą ustaleń o charakterze historycznym, pozwalającym na zakwalifikowanie

danych struktur organizacyjnych pod kategorie wskazane w ustawie. Taka sytuacja zachodzi w przypadku definicji ustawowej określonej w art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej, która to definicja odsyła do przekształceń organizacyjnych mających swoją podstawę w treści art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa. Ten ostatni przepis przewidywał „rozwiązanie Służby Bezpieczeństwa” oraz „utworzenie” (zorganizowanie) Urzędu Ochrony Państwa. Siłą rzeczy musiało się to dokonać na mocy wewnętrznych aktów organizacyjnych, takich jak wspomniane zarządzenie nr 043/90 z dnia 10 maja 1990 r.”

Sąd Najwyższy tym samym uznał, że brak jest argumentów, by w perspektywie celów postępowania lustracyjnego kierować się inną definicją pojęcia organów bezpieczeństwa państwa, w szczególności zaś by miało o tym przesądzać formalne zakwalifikowanie etatu zajmowanego przez daną osobę. Zaakcentowano przy tym, że składane oświadczenie lustracyjne nie dotyczy tego, czy formalnie było się etatowym funkcjonariuszem Milicji Obywatelskiej czy Służby Bezpieczeństwa, ale w jakiej jednostce organizacyjnej pełniło się służbę, bez względu na posiadaną legitymację. Zanegowano zatem koncepcję zaprezentowaną przez sąd odwoławczy w niniejszej sprawie, co do braku możliwości wykorzystania treści podustawowych aktów prawnych do ustalenia treści rozwiązania ustawowego.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 26 maja 2021 r. wywiódł również, że fakt nabycia z mocy prawa przez byłych funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej statusu policjantów w rozumieniu ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji nie oznacza, iż w sposób konieczny jednostki, w których wcześniej pełnili służbę, w szczególności zaś Wydziały Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych, nie stanowiły organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt. 5 oraz ust. 3 ustawy lustracyjnej. Rozwiązaniem organizacyjnym możliwym formalnie i spotykanym w praktyce było bowiem pełnienie służby w jednostce uznanej za organ bezpieczeństwa państwa przez osobę mającą status funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej. Ustawowa likwidacja takiej jednostki nie powodowała jednak automatycznie zwolnienia takiej osoby ze służby. Ta ostatnia regulacja, zamieszczona w art. 131 ust. 1 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa dotyczyła bowiem wyłącznie funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa oraz takich funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej, którzy do dnia 31 lipca 1989 r. byli funkcjonariuszami tej Służby (art. 131 ust. 2). Natomiast pozostali funkcjonariusze MO pełniący służbę w jednostce uznanej za organ bezpieczeństwa państwa uzyskiwali z mocy prawa status policjantów.

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w sprawie Z. W., w całej rozciągłości podzielił pogląd wyrażony w tezie uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 26 maja 2021 r., I KZP 12/20, a także argumentację przywołaną dla jego poparcia, do której należy w tym miejscu odesłać. W świetle tej ostatniej nie ulega wątpliwości,

że regulacje likwidujące strukturę i jednostki Służby Bezpieczeństwa oraz tworzące ramy organizacyjne Urzędu Ochrony Państwa, odnosiły się bezpośrednio również do Zarządu Łączności MSW i Wydziałów Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych. Użyte w zarządzeniu nr 043/90 określenie, że zadania wykonywane przez te komórki organizacyjne pozostają niezmiennione do czasu zakończenia reorganizacji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Urzędu Ochrony Państwa, Policji i innych instytucji państwowych nie daje żadnej podstawy do wnioskowania, że nie zostały one objęte ustawowym rozwiązaniem dotyczącym likwidacji jednostek należących do struktury Służby Bezpieczeństwa. Wręcz przeciwnie, potwierdza objęcie tych jednostek procedurą likwidacyjną, co dla wydającego zarządzenie było sprawą oczywistą, skoro wprost wymienił w nim tę strukturę.

Nie można też zgodzić się z wywodem zmierzającym do pozbawienia znaczenia regulacji określających podległość służbową i nadzór nad strukturą Zarządu Łączności i jego jednostek terenowych. Także z tego punktu widzenia powiązanie to kształtuje się zupełnie jednoznacznie. Podporządkowanie pionu łączności resortu spraw wewnętrznych odpowiednim szczeblom kierowania jednostkami Służby Bezpieczeństwa wynika z dokumentów ujawnionych również w toku tego postępowania i nie budzi żadnych wątpliwości.

W tych warunkach podniesiony w kasacji zarzut obrazy prawa materialnego, wynikającej z wadliwej wykładni art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z ust. 3 ustawy lustracyjnej w związku z art. 129 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa, w związku z przepisami zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych nr 043/90 z dnia 10 maja 1990 roku w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa, podniesiony przez Prokuratora Generalnego, okazał się w pełni zasadny i wystarczający do wydania orzeczenia kasatoryjnego w tej sprawie.

Konsekwencją takiej oceny było uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...] i przekazanie sprawy Z. W. temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Sąd ten na zasadzie art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. będzie związany wyrażonym wyżej poglądem prawnym. Zadaniem Sądu odwoławczego będzie ponowne rozpoznanie apelacji oskarżyciela publicznego – także przy uwzględnieniu możliwości działania osoby lustrowanej w

warunkach błędu co do charakteru służby pełnionej w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G. oraz ewentualnego istnienia podstaw do uznania tego błędu za usprawiedliwiony (zob. uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 26 maja 2021 r., I KZP 21/20). W tym ostatnim zakresie należy jednak mieć na uwadze wypowiedzi osoby lustrowanego składane w toku dotychczasowego postępowania, a dotyczące stanu jego świadomości co do podległości Wydziału Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w G. zastępcy szefa tego Urzędu ds. Służby Bezpieczeństwa, a także wiedzy o istnieniu i treści uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r., III UZP 8/15.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.